

Поетесата Лиляна Стефанова

ВИНАГИ ЩЕ МЕ ТОПЛИ ВЯРАТА В ЧУДОТО ЧОВЕК

● *Застраховката е предвидлива постъпка*

- Нашето членство в Обединена Европа е вълнуваща тема днес. Поетът чувства ли се гражданин на света? А вие?

- Писателите като граждани на своята национална култура и заедно с това граждани на света, въпреки „стената“ през втората половина на ХХ век, търсеха разумно и хуманно пътища един към друг. Френският писател Жан Гюшон ми каза: „Различията - те са нашият шанс“. Да, граждани на света, но със свои различия, които магнетично привличат. През последните десетилетия на ХХ век най-голяма и вълнуваща награда за мен беше тая „размяна на приятелство и любов“, по чудесния израз на големия американски писател Джон Чийвър. Размяна с писатели от целия свят. Като основател и главен редактор на сп. „Обзор“, с неговите емисии на английски, френски, испански и руски език, търсех животворна връзка на нашата класическа и съвременна литература със световната литературна общност и читателите. Усилията ми бяха възнаградени.

Точно в този мъчително разделен свят бях също така десет години председател на Българския ПЕН център, постоянно в приятелско обкръжение и колегиално доброжелателство сред членовете на Международната писателска организация ПЕН (поети, новелисти и есеисти). Сред студения общ климат в света между писателите имаше „топла връзка“. Тя предполагаше усилие, трудно овладяна толерантност, духовна широта, човешка отзивчивост. Нужни бяха мъдрост и умение, за да откриеш в своя събеседник бъдещ съюзник. За да се стигне до „нежно приятелство“ - думи на генералния секретар на Международния ПЕН Александър Блок в послание до мен.

С книгата си „Свят в 33 лица“ съм събрала именно дългогодишните спомени от контактите със световно известни писатели, нобелови лауреати или с най-високи отличия като Налин Гордимър (ЮАР), Кензабуро Ое (Япония), Гюнтер Грас (Германия), Рафаел Алберти (Испания), Амрита Притам (Индия), Франсис Кинг (Великобритания) и други. За първи път в тази книга публикувам част от своята кореспонденция с именити писатели от всички континенти, между които Жорж Сименон, Жоржи Амаду, Камило Хосе Села, Джани Родари, Хулио Кортасар, Уилям Сароян. Публикувам и 40 писма. Много важни и тревожни проблеми пронизват тези писма - съдбата на литератури като нашата, създадена на не широко разпространен език, комер-

сиалната вълна в литературата и изкуството, пагубното отсъствие на общуване и интелектуален обмен, съдбата на книгата и свободата на словото. Те са написани през ХХ век, но са с днешни горещи и живи проблеми.

- През целия си творчески път редувате поезия и проза. Как постигате баланса между двата жанра?

- Това правилно редуване не е резултат от предварително избран ритъм на писателската работа. Не става дума за пренагласа, за внезапно хрумване, а по-скоро за естествена необходимост да изразиш себе си, това, което се е натрупало в духовния ти свят, със средствата на оня жанр, който ти дава най-големи възможности. Понякога реалните случки, фактите, прототипите са несъвместими с измислицата. По-силни са от въображението. Но дори в документалната си проза разказвам с поетично слово. Виждам света с очите на поет. Заедно с това в лириката ми, дори дълбоко интимната, диша реалният

за поета?

- Животът на поета е не по-малко важен от неговото творчество. Животът в пълната му яркост, безумие, грозота и възшебство, с всичките му страдания, съмнения, бедни, обещания, падения и полети. Разбира се - любовта. Без любов не би имало и стихове. Дори ако е нещастна, тревожна, безнадеждна, красива или желана - тя е просто любов.

Наскоро ще се появи първият том на моите избрани съчинения в 7 тома - поезия, проза, есеистика, които подготвя издателство „Захари Стоянов“. Първият том, за който става дума, е „Душите ни са заедно“ - избрана любовна лирика. Може би това е най-верният лиричен портрет на моя живот. В него наред със стихове от различни периоди на творчеството ми са включени и няколко стихотворения от първата ми книга. Те имаха особена съдба. Бях студентка втори курс в Московския литературен институт, когато изпратих в издателство „Народна младеж“ първия си ръкопис. След по-

малко от година по-лучих от редактора - литературния критик Николай Янков - излязлата вече книга. Греех от щастие. Шегата ли е - първата! След като се полюбувах на корицата, я разгърнах с треперещи пръсти. И първото, което беше като шамар - в нея не бяха поместени любовните ми стихове. Не можех да повярвам. Те бяха най-хубавите. Прелистих я няколко пъти. Нямахте ги. Нито едно. Беше първият и много тежък сблъсък с посягане върху правото да изразиш себе си, най-великото право. Бях объркана и наранена. Прекрасните руски поети Юлия Друнина, Владимир Соколов и Владимир Солоухин, тогава още млади, веднага ми ги преведоха. За първи път стихове от стихосбирката „Родопите се вдигат“ бяха отпечатани в Москва. Получиха висока оценка от критиката.

- Какво е за вас поезията?

- Поезията е моето „да“ и моето „не“ на света в мен и извън мен. Въпреки несполуката с моите плахи ранни любовни стихове, аз винаги съм търсила родствено съзвучие с поети, които изпитват дълбока и изгаряща любов, но и които имат чувство към родина, народ и световна съдба. Да изразява духовното богатство на другите - в това виждам мисията на поета днес, да умножава интелектуалните и естетическите потребности на народа ни, на човека като индивид и като член на човешкото общество.

Преди време летях със Сийка Разсолкова, наша за-

Л и л я н а Стефанова е поет, прозаик, есеист. Родена е в София в семейство на учители. Израства в дом с богата библиотека и духовни ценности. Висше образование получава в Москва - постъпва в Държавния институт за театрално изкуство, специ-

алност режисура, но скоро след това е приета в Литературния институт „Максим Горки“. Специализира в Лондон (1965-1967). Завършва Писателската програма при Държавния университет в Айова - САЩ (1980).

Автор е на 50 книги поезия, проза, есеистика, творби за деца. Нейни стихове са преведени на 31 езика, общият тираж на книгите ѝ достига един милион екземпляра. Десетки чуждестранни периодични издания са публикували нейни творби. У нас и в редица други страни, като Индия, Великобритания, Русия, Сърбия, Чехия, Алжир, Полша и други. Изнася свои авторски рецитали. Между книгите, които ѝ носят най-голяма известност и признание, са „Обич и мъка“, „Една есен в Америка“, „Вулканите на Мексико димят“, „Душите ни са заедно“, „Пиша - значи обичам“, „Япония без кимоно и ветрило“, „След полунощ“, „Болка на глас“ и др.

В различни периоди е заместник главен редактор на сп. „Септември“, основател и главен редактор на сп. „Обзор“ с емисии на английски, френски, испански и руски. Била е главен редактор на в. „Литературен фронт“. Била е заместник-министър на образованието, заместник-кмет на София по проблемите на културата, заместник-председател на Съюза на българските писатели, председател на Българския ПЕН-център към световната писателска организация ПЕН, председател на Дружеството за приятелство България - Китай.

Участва в големи световни писателски форуми, срещи, конгреси на ПЕН и на МАЛК в Ню Йорк, Токио, Париж, Лондон, Кеймбридж, Магдриг, Рим, Каракас, Хелзинки, Блед, Пекин, Шанхай, Тбилиси, Монреал, Сеул, Торонто, Брюксел, Хамбург, Сан Марино, Лион, Лугано, Дакар, Маастрихт и др.

Носител е на националната награда за поезия „Яворов“ и на редица други наши и чуждестранни награди.

Международният биографски център в Кембридж, Великобритания, я бе номинирал за жена на годината (1997-1998) за литературното ѝ творчество.

Наскоро предстои издаването на книгата ѝ „Светът в 33 лица“.

бележителна жена летец. За мен беше рядко преживяване. С нея през целия полет бяхме в кабината на пилотите. Беше рядко преживяване. Всичко край мен се пълнеше със сигнали, цифри, координати, откъслечни английски думи, кодови фрази. Небето гъмжи от предупреждения, дава спокойни координати или заплашва. Стотици метеоролози, диспечери, командни кули следяха нашия полет и „летяха“ с нас. И изведнъж осъзнах, че и аз като поет ловя хиляди душевни сигнали, отчаяни викове, радостни възгласи, молби за помощ, всичко, с което е населено небето на човешката душа. И трябва сред целия тоя шеметен безкрай да насочвам самолета на перото си в хуманната, единствено вярна посока.

- Може ли поетът да се застрахова?

- За поета, имам предвид неговото призвание, е немислимо да бъде застрахован от каквито и да било превратности в живота. Той не може да бъде застрахован нито от страдания, нито от внезапни житейски бури, нито от пожари на чувствата. И в морален аспект един достоен човек не се застрахова срещу последствията от смел жест,

силна дума, свобода на мисълта и словото.

- А какво мислите за реалната застраховка?

- Застраховката на практика е предвидлива постъпка, желание за по-голяма сигурност. В моето семейство имаше традиции в това отношение. Намерих в архива на баща си красиво оформени застрахователни полици от онова време. Случаят ме срещна с бивша учителка застрахователен агент. Тя беше мила и интелигентна жена и след обикновената застраховка, която ми направи, нашата среща прерасна в дълготрайно приятелство. Животът е много щедър!

- Вашата мисъл за бъдещето?

- За мисълта и въображението няма граници. Следя новините с тревога, често потресена от злото, което разтърсва света. Ту се приближавам до плахата надежда за свят на третото хилядолетие като „поле за културно съревнование между народите“, без войни, без тероризъм, без глад и насилие, без алчност, ту се отдалечавам под сянката на нашата днешна реалност. Но винаги ще ме топли вярата в чудото човек!

Разговаря
МАРИЯ МИТЕВА

С актьора Никола Анастасов

живот, човешките болки и трагедии, надежди и nevoли.

- Може би затова сте нарекли най-новата си стихосбирка „Пребродих дни на мъка“?

- Да, така е. Тия години събудиха в мен тревога и болка, гняв и обич, отчаяна жажда да съм с бедите на хората, с вълненията им, без които поезията е немислима. Не съм сама не само защото съм със своите близки, но защото съм и с всички други хора в общата ни nevoля. Трудно е за цялата ни интелигентия, особено творческата, за създателите на духовни блага. Духът на нацията се сблъсква с едно тотално безсилие да защити себе си, да съхрани велики национални ценности.

- Една от книгите ви е с наслов „С твоя кръст, любов“. Какво е любовта